

ONDERGEDOMPELD IN JEZUS' OGEN

In het voorbijgaan zag Jezus iemand die al vanaf zijn geboorte blind was. (Johannes 9,1)

Kijken

De genezing van de blinde man begon al toen Jezus hem zag. 'In het voorbijgaan' staat er veelbetekenend. Hoeveel zien wij in het voorbijgaan niet over het hoofd? Onze blik is dan gericht op waar we naartoe moeten. Blind voor onze omgeving. Maar Jezus zag de man.

Nu is kijken en kijken twee. Want ook de leerlingen van Jezus zagen de man. Maar zij zagen een geval. Een geval waarover zij nog wel een vraag hadden. Wie was er nu schuldig aan zijn blindheid: hijzelf of zijn ouders? De leerlingen keken met de theologische bril van die dagen. Lijden was een straf. Boontje komt om zijn loontje. Maar wie was hier het boontje? De man zelf? Dat kon toch niet? Hij was immers vanaf zijn geboorte blind. Waren zijn ouders dan de oorzaak?

...hij zal wel...

De leerlingen keken met ogen van 'hij zal wel...' of 'zij zullen wel...' De blik van het vooroordeel. Voor-oordeel: een oordeel dat je van te voren velst. Het lijkt ons wel aan te kleven. In het groot en in het klein. We weten allemaal van de toeslagen-affaire. Ook daar is sprake van ogen die kijken met 'zij zullen wel...'. Van allochtone afkomst? *Ze zullen wel fraude hebben gepleegd*, oordeelde de belastingdienst. En daarna werden velen nog eens slachtoffer van jeugdzorg: *Ze zullen ook wel niet voor hun kind kunnen zorgen*.

De zanger Typhoon vertelt wat meer gekleurde Nederlanders overkomt: hij wordt in het verkeer regelmatig aangehouden en gecontroleerd. Omdat hij in een grote auto rijdt én zwart is, denken politieagenten al snel: *Daar zal wel een luchtje aan zitten*.

Doodkijken

Laatst was er een schokkende documentaire op tv over de zogenaamde pompmoord. In de jaren tachtig werd er een jonge vrouw vermoord die bij een

tankstation werkte. Jaren later richtte het onderzoek zich op vier mannen. Het waren mannen uit kansarme buurten. Een of twee waren weleens met justitie in aanraking geweest vanwege kruimeldiefstal. Ze kenden elkaar nauwelijks, maar kwamen weleens in het café in de buurt. De verdenking ging hun kant uit. Rechercheurs dachten: *Deze rauwdouwers zullen het wel gedaan hebben*. Zelfs rechters keken met die blik. Zonder bewijs werden de mannen veroordeeld.

Wij spreken wel van 'iemand doodzwijgen', maar wij kunnen de ander ook doodkijken. *Hij zal wel... Zij heeft ooit...* Het kan levens verwoesten. Voordat de verdachten van de pompmoord gevangen werden gezet, zaten ze al gevangen: in het beeld dat politie en justitie van hen hadden.

Het lijden bestrijden

Maar Jezus ziet geen gevallen. Hij ziet mensen. Hij kijkt niet met een blik van 'zij zal wel...' of 'hij heeft ooit...'. Hij kan de beelden laten verspringen. Hij kijkt naar wie iemand vandaag is en wat hij morgen zou kunnen zijn. Hij wijst dan ook de blik van zijn leerlingen af. Hij zet een dikke streep door de theologie van boontje-komt-om-zijn-loontje. 'Hij heeft niet gezondigd en zijn ouders ook niet.' Het is een onbarmhartig denken. 'Gods werk moet door hem zichtbaar worden.'

Wat dat werk van God is? Het lijden bestrijden. De leerlingen waren op zoek naar een verklaring voor het lijden. Maar Jezus is niet geïnteresseerd in de vraag waar het lijden *vandaan* komt. Dat leidt alleen maar tot theologisch theoretiseren. Hij is geïnteresseerd in waar het met het lijden *naartoe* moet. Het moet de wereld uit.

Vuil

Hij voegde meteen de daad bij het woord. Op een wat vreemde en primitieve manier. Wij hebben het Oogziekenhuis met hoogontwikkelde instrumenten. Maar Jezus werkte met spuug en aarde. Hij mengde het tot modder. Waarom eigenlijk?

Misschien hierom. Het is vuil. Het symboliseert misschien het vuil dat deze blindgeboren man, van wie de naam niet eens weten, zijn hele leven had aangekleefd. Het vuil van zijn handicap. Maar meer nog het vuil van de blikken waarmee hij en zijn lotgenoten in zijn tijd werden bekeken. Vervuilde blikken.

Gedoopt

Het slijk was dan ook zijn genezing nog niet. De man kreeg de opdracht om zelf ook iets te doen. Hij moest naar een bronnenbad genaamd Siloam. Kijk, en daar krijgt het verhaal een verdieping die je wel meer ziet bij de evangelist Johannes. Want het gaat in zijn verhalen niet om krantenverslagen, maar om vertellingen met symbolische diepte. 'Siloam' betekent gezondene. Johannes vertaalt het zelf. Alsof hij ons een hint wil geven. Wie is die gezondene? Hier kan alleen maar Jezus zelf zijn. Hij die gezonden is om Gods werk te doen.

In Siloam moet de man zich wassen. In de vroege kerkgeschiedenis heeft men in die onderdompeling een beeld voor de doop zelf gezien. Bij ons is dopen: je met enkele druppels water overgieten. Maar de doop is een onderdompeling. Je wordt ondergedompeld in de naam van Vader, Zoon en Geest. En neem dat 'in de naam' maar even letterlijk. Het is meer dan 'uit hoofde van' of 'namens'. Nee, je gaat kopje onder in wie Vader, Zoon en Geest *zijn*.

Gezien-worden

Je zou kunnen zeggen: de man wordt ondergedompeld in de manier waarop God naar mensen kijkt. Je bent gezien. En nu mag je voortaan leven als een mens die gezien wordt. Het leven van de man wordt getekend, gemerkt met de blik waarmee Jezus naar mensen kijkt: liefdevol, hoopvol. Gedoopt worden is: opstaan tot een nieuw leven van gezien-zijn.

Gezien-worden – ieder mens heeft dat verlangen. Maar dat verlangen kan wel eens met je op de loop gaan. Je ziet het op de social media. Mensen willen graag laten zien wat voor leuke dingen ze gedaan hebben, hoe goed ze eruit zien, hoe origineel ze zijn, etc. Je hoopt er *likes* of hartjes mee te scoren. Maar dat is een surrogaat gezien-worden. Het is bekeken-worden. Hebben ze je echt gezien? Gezien wat er in je omgaat? Wat jou terneerdrukt? Waar je je voor schaamt? Meestal zet je dat niet op Facebook of TikTok. Daar ben je niet veilig. Nee, echt gezien-worden begint ergens anders. Door wie weet jij je echt gezien?

God zien?

Het verhaal van Johannes laat zien dat het maar de vraag is wie er blind is: de blindgeborene of de omstanders. De leerlingen wilden weten hoe het zat met die blindgeborene. Ze zagen in hem een geval waarover zij een theologische

vraag hadden. Geloof als breinbreker, een puzzel die je een keer compleet hebt. God gevangen in een systeem, alleen dit puzzelstukje nog. Maar je krijgt God niet in een systeem. Ook Jezus niet trouwens. Hij onttrekt zich aan vaststaande beelden. Zoals hij leerde om ook anderen niet gevangen te houden in vaststaande beelden.

Veel mensen zouden weleens wat meer van God willen zien. Maar het wonder van geloof draait niet om iets of veel van God te zien, maar allereerst om het besef gezien te worden. Het besef door de Eeuwige gezien te zijn, laat ook jou anders kijken naar de ander, naar de wereld. Het opent jouw ogen! Zoals in een gedicht van Cor Jellema waar hij, lopend onder aan de dijk bij het wad, een babykrabje ziet en opraapt en tot in detail verwonderd bekijkt. Het gedicht eindigt met: 'Nu is het of wij, samen onder aan de dijk,/ worden gezien, terwijl het water stijgt/ en in doorschijning spiegelt hoe de hemel kleurt.'

Pasen

Wie zijn de blinden? Het zijn de mensen die alleen een 'geval-van' zien: 'het zal wel dat...' Ze zien de hemel niet kleuren. Je komt ze overal tegen. Bij een profeet als Samuël die dacht: 'De oudste en meest imponerende zal wel Gods keuze zijn.' Je ziet ze onder omstanders die zeggen: 'Is dat niet de man die zat te bedelen?' – 'Nee, dat kan niet, joh: het zal wel iemand zijn die erop lijkt.' Maar ook onder de bestuurders, geestelijk of niet, die alleen maar kunnen kijken met een dogmatische of bureaucratisch blik. Zoals de Farizeeën die het opgetogen verhaal van de man keihard de kop indrukten met: 'Jij, sinds je geboorte een en al zonde, wil jij ons de les lezen?'

Maar de man liet zich de les niet meer lezen. Er was iets in hem veranderd. Van willoos slachtoffer aan de kant van de weg waar dagelijks tientallen mensen langsliepen zonder in hem iets anders te zien dan een geval, was hij iemand geworden wiens ogen waren open gegaan. Hij kon nu ook *zichzelf* anders zien. Hij was in ruimte gezet. De fierheid die hij had gekregen, liet zich niet meer onderdrukken.

De 40 dagentijd is nog niet voorbij. Maar in de man die blindgeboren was, zie je Pasen al gloren. Hij die was doodgekeken, was opgestaan met nieuwe ogen. Nu wij nog.